

Waagstuk Europa

Wij economen kunnen best eensgezind zijn over ingewikkelde vraagstukken. Neem Europa. Waar we ook vandaan komen en wie van ons je het ook vraagt: de Europese Unie levert vele voordelen op, niet in het minst economische. Soms is het opportuun deze weer even helder te krijgen, bijvoorbeeld in de aanloop naar de Europese verkiezingen. Dan zijn we verheugd met een overzicht van argumenten en onderzoeksresultaten die er toe doen voor een economische beoordeling van de Europese Unie. Maar dat hier stevast een dikke plus uitkomt, zal geen van ons verbazen.

Wij economen weten het ook beter. Wij kennen de rekensommen en snappen dat economische samenwerking Europa helpt om zijn vroegere gruwelen te ontgroeien. Zij daarentegen snappen het niet. Zij – de

anderen, de buitenwereld, burgers en buitenlui – horen in het politieke debat van niets anders dan dure overdrachten naar andere lidstaten en moeilijke opgelegde regels en zijn slecht geïnformeerd over de economische baten. Zij miskennen het belang van de EU. Wij economen weten het zó goed dat we vinden dat zij echt beter zouden moeten weten. Zij zijn geen economen en hebben geen groeicijfers om mee te pronken. Wat niet wil zeggen dat zij geen economische argumenten hebben om serieus te nemen.

Integendeel. Want kan afkeer van een grotere en vrijere markt dan niet rationeel zijn voor verliezers op deze markt? Is weerstand tegen verandering geen voorkeur die gewogen moet worden? Of wat als burgers het wel geloven van die economische baten, maar niet geloven dat hun leiders op Europees niveau niet met hun belangen sollen – omdat ze geen idee hebben waarom er stevast niets terecht komt van de beloften waarmee politici naar Brussel afreizen?

Wij economen staan in de voorste rij als Dani Rodrik uitlegt waarom economische integratie, democratisch beleid en een krachtige natiestaat niet samengaan. Maar zouden we dan niet moeten willen weten hoeveel de mensen ervoor over hebben om een van die pijlers op te offeren? Bij voldoende waardering van politieke en economische zelfbeschikking is minder (snelle) economische integratie een prijs die mensen misschien zouden willen betalen. En tot op welke hoogte kunnen wij eigenlijk bepalen wat goed is voor mensen? “We moeten de voorkeuren van mensen nemen zoals ze zijn”, placht Arnold Heertje te zeggen. Uiteindelijk gaat efficiënte allocatie om bevrediging van behoeften. Maar wat willen mensen met Europa en zijn economie? En in hoeverre moeten beleidsmakers zich hierdoor laten leiden?

Zegt u het maar. Met zorg, want allicht is een economenpreek over voordelen – die wij wel zien, maar zij misschien niet wil-

GELIJN WERNER

Eindredacteur ESB
g.werner@sdu.nl

len zien – geen goede verkooppraat. Een aantal jaren terug schreven George Akerlof en Rachel Kranton het boek *Identity economics*. Daarin redeneren zij vanuit een nutsfunctie die voorkeuren voor consumptie en vrije tijd omvat, maar ook voor het voldoen aan sociale normen. De norm die geldt, hangt af van de positie binnen de sociale categorie waartoe iemand op een bepaald moment behoort: zijn identiteit. In het geval van Europa geldt dat een efficiënte en dynamische markt, en de eenmaking ervan, *onze* norm is. Daar tegenover staan *zij* die elkaar steeds meer vinden in een gedeelde afkeer van ‘Europa’. Wij kunnen het wel vinden, maar *zij* laten zich daarop niet aanspreken. Hoezeer het wij-zij-contrast opinies vormt, blijkt uit sociologisch onderzoek. Of iemand zich meer dan alleen Deen of Italiaan voelt,

is veel belangrijker voor wat hij of zij van de EU vindt dan de economische rationaliteit van ervaren baten (Hooghe en Marks, 2004). Experimenten wijzen uit dat informatieverstrekking over EU-baten de houding van mensen over Europa zelfs kan verslechteren indien ze zich er niet mee identificeren (Maier *et al.*, 2012). Als betrokken voorstanders van het Europese experiment kunnen we ons hart ophalen bij het nieuwe boek *Waagstuk Europa* van historicus Mathieu Segers. Deskundig en met een open houding naar de toekomst van Europa beschrijft hij het naoorlogse Europese integratieproces en de grote Europese vraagstukken van vandaag. Stellig is hij op één punt: burgers moeten gehoord worden. Overigens niet in het onmachtige Europese Parlement, stemmen op 22 mei haalt weinig uit. Het zal moeten gebeuren in de nationale parlementen, de enige plek waar democratie enigszins werkt. Nationaal debat vraagt durf en wijsheid van politici, die het verhaal van Europese integratie moeten vertellen, ook dat van de economische baten en noodzaak. Maar volgens mij vergt dit ook ruimdenkendheid van economen. Ook argumenten die het economisch integratieproject niet goed uitkomen hebben een gewicht. De grootste baat? Minder Europese opdeling in *wij-* en *zij-*groepen, en minder van al het engs dat kan volgen uit gevoelens van miskennis, misdeling en misgunning bij hen die zich ‘zij’ voelen.

LITERATUUR

- Hooghe, L. en G. Marks (2004) *Does identity or economic rationality drive public opinion on European integration?* PSOnline artikel op www.unc.edu.
- Maier, M., S. Adam en J. Maier (2012) *The impact of identity and economic cues on citizens' EU support*. *European Union Politics*, 13(4), 580–603.